

«Λένε πως είμαι ένας άγγελος»:
(Ξανα)διαβάζοντας τον Μανουέλ Αλτολαγκίρε

«Για μένα, αυτό είναι το διαβολικό της σύγχρονης τέχνης:
σε αναγκάζει να αναθεωρήσεις ό,τι πίστευες για το σύμπαν»

Josep Pijoan (1928)

Υπήρξε κάποτε στην Ισπανία μια γενιά ποιητών που σημάδεψε βαθύτατα την παγκόσμια λογοτεχνία, μια γενιά που περιλάμβανε στις τάξεις της, όπως θα αποδεικνυόταν με το πέρασμα του χρόνου, μεταξύ άλλων, ένα βραβείο Νόμπελ Λογοτεχνίας (Βιθέντε Αλεϊζάντρε), μια φιγούρα παγκόσμιου κύρους (Φεδερίκο Γκαρθία Λόρκα) και μερικές τεράστιες ποιητικές και όχι μόνο προσωπικότητες (Ραφαέλ Αλμπέρτι, Λουίς Θερνούδα, Χεράρδο Ντιέγο, Πέδρο Σαλίνας, Χόρχε Γκιγέν, Ντάμασο Αλόνσο κλπ.). Αναφερόμαστε στη θρυλική γενιά του '27, παρ' όλο που πολλοί μελετητές (Mateo Combarbe, 1996· Gartote Bernal, 1996, ή García de la Concha, 1998) κάνουν λόγο περισσότερο για μια «ομάδα φίλων» που ναι μεν είχαν περίπου την ίδια ηλικία και στενές προσωπικές σχέσεις, αλλά δεν τους διέκρινε κοινή αισθητική προσέγγιση στην τέχνη τους.

Τα μέλη της γενιάς του '27 αποτελούν γνήσια τέκνα των πρώτων δεκαετιών του 20ού αιώνα· έζησαν, αν και από κάπως μακριά λόγω της ουδετερότητας της Ισπανίας, τη φρίκη του Α' Παγκόσμιου Πολέμου και από πολύ κοντά τη δικτατορία ενός «μετρίου ανθρώπου», όπως τον χαρακτηρίζει ο Καζαντζάκης, του στρατηγού Πρίμο δε Ριβέρα (1923-31). Ταυτόχρονα, όμως, βίωσαν τις ανατροπές και τις προκλήσεις, τον φρέσκο αέρα των κινημάτων της πρωτοπορίας (φουτουρισμός, ντανταϊσμός, υπερρεαλισμός κλπ.) και των κοινωνικών συγκρούσεων που σάρωναν εκείνη την εποχή την Ευρώπη. Αν και συμφωνούμε με τον Μογα (2006) ότι ένα έργο τέχνης πρέπει να ερμηνεύεται από τον «δέκτη» του ανεξάρτητα από τις κοι-

κωνικές συνθήκες που αποτέλεσαν το περιβάλλον γέννησης του έργου και από την πρόθεση του καλλιτέχνη, κρίνουμε σκόπιμη αυτή τη σύντομη αναφορά στο γενικότερο ιστορικό πλαίσιο ανάδυσης της γενιάς του '27, δεδομένου ότι και οι ίδιοι οι ποιητές της εν λόγω ομάδας ομολογούν σε αρκετές περιπτώσεις την καθοριστική επίδραση αυτών των γεγονότων στην ποίησή τους.

Τα μέλη της γενιάς του '27, που, όπως πολύ εύστοχα σημειώνει ο σημαντικός Ισπανός θεωρητικός της λογοτεχνίας Carlos Mainer (1999), αποτελούσαν «μια ομάδα σπουδαγμένων που προέρχονταν από αστικές οικογένειες και οι οποίοι διακρίνονταν από οικονομική άνεση και ευρεία μόρφωση», χαρακτηρίζονταν στα πρώτα βήματα της καριέρας τους από μια ελιτίστικη άποψη για τη ζωή και τη λογοτεχνία. Η επαφή με τα καλλιτεχνικά κινήματα της εποχής τους τούς επέτρεψε να αρθρώσουν με «έναν πρωτότυπο και ιδιοφυή τρόπο την ισπανική εκδοχή της λογοτεχνικής πρωτοπορίας» (Αλεξίου, 2004), αλλά παράλληλα, και αυτό αποτελεί ένα από τα πιο δυναμικά στοιχεία αυτής της γενιάς, δεν έκρυψαν ποτέ το θαυμασμό τους προς (και τις επιρροές τους από) το έργο παλαιότερων Ισπανών ποιητών, όπως ο Γκαρθιλάσο, ο Γκόνγκορα (δεν είναι τυχαίο ότι το όνομά της η γενιά του '27 το οφείλει στο πνευματικό μνημόσυνο για τα 300 χρόνια από το θάνατο του μεγαλύτερου ποιητή του Χρυσού Αιώνα των ισπανικών γραμμάτων, που τελέσθηκε στη Σεβίλλη το 1927) ή ο Χουάν Ραμόν Χιμένεθ, βραβείο Νόμπελ Λογοτεχνίας το 1956.

Ενενήντα χρόνια μετά από την εμφάνιση της γενιάς του '27 στο ισπανικό λογοτεχνικό προσκήνιο, τα ονόματα των Λόρκα, Αλμπέρτι, Θερνούδα ηχούν τουλάχιστον γνώριμα στον μέσο καλλιεργημένο άνθρωπο σχεδόν όλης της υφής. Πίσω (ή μήπως «μπροστά») από αυτή τη λαμπερή επιφάνεια υπάρχουν ποιητές εκείνης της γενιάς που έχουν σχεδόν ξεχαστεί. Για έναν από αυτούς, τον Μανουέλ Αλτολαγκίρε (1905-1959), θα κάνουμε λόγο στις επόμενες σελίδες, παρουσιάζοντας τη ζωή και το πολυσχιδές έργο του, καθώς και δεκαοχτώ ποιήματά του μεταφρασμένα στα ελληνικά.

Ο Αλτολαγκίρε ήταν ο Βενιαμίν της «παρέας» και αυτό ίσως αποτέλεσε έναν από τους λόγους που τον έκαναν να μείνει στη σκιά των συναδέλφων του. Στις πιο έγκυρες ιστορίες ισπανικής λογοτεχνίας που κυκλοφορούν στις μέρες μας (García López, 1995, Pedraza και Rodríguez, 1997 και 2000, Bartoso et al., 2000, Menéndez Peláez et al., 2005) η αναφορά στο έργο του καταλαμβάνει, στην καλύτερη των περιπτώσεων, μια ισχνή παράγραφο. Το 2005, με την ευκαιρία της συμπλήρωσης 100 χρόνων από τη γέννησή του, διοργανώθηκαν στη Μάλαγα και τη Μαδρίτη εκθέσεις με εκδοτικό, φωτογραφικό και λοιπό υλικό γύρω από τη ζωή του ποιητή, αλλά και εκδότη, σεναριογράφου και κινηματογραφικού παραγωγού από τη Μάλαγα. Όπως, όμως, τόνιζε με πίκρα και ρεαλισμό η Ισπανίδα πεζογράφος Ενρικέτα Αντολίν, σε μια διάλεξή της στην Αθήνα (2005), «στις μέρες μας είναι η σειρά του Αλτολα-

γκίρε να περάσει από επανεξέταση. Η Residencia de Estudiantes της Μαδρίτης αποφάσισε να τον ανασύρει από τη λήθη και οι εφημερίδες τον ανακαλύπτουν με υπερβολικό ενθουσιασμό. Ο αποκλεισμένος ζει μια στιγμή δόξας και αν είναι τυχερός επανεκδίδονται τα εξαντλημένα κείμενά του. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει ούτε ότι πουλάνε ούτε ότι διαβάζονται. Στο τέλος, όπως μπορεί να φανταστεί κανείς, οι καταραμένοι καταλήγουν να έχουν περισσότερο ενδιαφέρον από τους ευλογημένους».

Είναι άραγε ο Μανουέλ Αλτολαγκίρε ένας αποκλεισμένος ή, ακόμα χειρότερα, ένας ελάσσων ποιητής μιας σπουδαίας λογοτεχνικής γενιάς; Ας πάρουμε τα πράγματα με μια κάποια σειρά: γεννήθηκε, όπως προείπαμε, το 1905 στη Μάλαγα, στην Ανδαλουσία, στην κοιτίδα της ισπανικής ποίησης (εκεί γεννήθηκαν ο Λόρκα, ο Αλμπέρτι, ο Θερνούδα, ο Αλειξάντρε, ο Χ.Ρ. Χιμένεθ, ο Γκόνγκορα και τόσο άλλοι). Σπούδασε νομικά στη Γρανάδα. Από τις αρχές της δεκαετίας του 1920 έρχεται σε επαφή με τους μεγάλους λογοτέχνες της εποχής (Αλμπέρτι, Χιμένεθ, Μπεργκαμίν κλπ.), ενώ αρχίζει να ασκεί το επάγγελμα του τυπογράφου. Στα τυπογραφεία που έστησε κατά καιρούς ο Αλτολαγκίρε βγήκαν πολλές από τις ποιητικές συλλογές της γενιάς του '27 και πλήθος λογοτεχνικών περιοδικών (*Ambos, Litoral, Verso y prosa, Meseta, Poesía*, είναι μόνο μερικά από αυτά). Τον Οκτώβριο του 1926 δημοσιεύει την πρώτη του ποιητική συλλογή με τίτλο *Las islas invitadas* (Τα προσκεκλημένα νησιά), περίπου έναν μήνα μετά το θάνατο του ανθρώπου που αγάπησε περισσότερο στη ζωή του, της μητέρας του· άλλωστε ο ίδιος έλεγε ότι «η πιο σημαντική ημέρα της ζωής μου είναι η 8η Σεπτεμβρίου του 1926». Το 1931 γνωρίζει και την επόμενη χρονιά παντρεύεται την ποιήτρια Κόντσα Μέντεθ.

Ο Εμφύλιος Πόλεμος (1936-1939), όπως ήταν αναμενόμενο, σημάδεψε έντονα τη ζωή και το έργο του ποιητή από τη Μάλαγα. Ο Αλτολαγκίρε στάθηκε από την αρχή, τόσο με την ιδιότητα του τυπογράφου όσο και με εκείνη του ποιητή, στο πλευρό των δημοκρατικών. Ήταν χρόνια δύσκολα, χρόνια μίσους και παραλογισμού. Ο ποιητής πλήρωσε βαρύ φόρο αίματος αφού έχασε στον πόλεμο δύο αδελφούς του, τον Λουίς και τον Φεδερίκο, που είχαν συμπαραταχτεί με τις δυνάμεις του Φράνκο· λένε μάλιστα ότι φίλοι του Αλτολαγκίρε του έδειξαν, κατά τη διάρκεια ανεβασματος ενός θεατρικού του έργου, τους δολοφόνους του Λουίς: ήταν κάποιοι ομοϊδέατες του ποιητή που χειροκροτούσαν εκστασιασμένοι το έργο. Όπως πολλοί Ισπανοί διανοούμενοι, έτσι και ο Αλτολαγκίρε πήρε τον δρόμο της εξορίας μετά τη λήξη του πολέμου, αφήνοντας για παρακαταθήκη μια ποιητική συλλογή με τα καλύτερα ποιήματα εκείνης της περιόδου. Η συλλογή φέρει τον τίτλο *Nube temporal* (Εφήμερο σύννεφο) και αποδίδει με μεγάλη ευαισθησία το ζοφερό κλίμα εκείνων των ημερών.

Από το 1939 και έπειτα ο ποιητής έζησε, με μικρά διαλείμματα επανόδου στην Ισπανία, μια μακρά περίοδο εξορίας στο Μεξικό και την Κούβα, πρώτα με την Κόντσα και από το 1944 με τον δεύτερο έρωτα της ζωής, την Κουβανή Μα-

ρία Λούισα Γκόμες Μένα. Στην Αμερική ο Αλτολαγκίρε συνέχισε το ποιητικό και εκδοτικό του έργο, αλλά παράλληλα άρχισε την ενασχόλησή του με τον κόσμο του κινηματογράφου είτε ως σεναριογράφος είτε ως παραγωγός και σκηνοθέτης, μαζί με τη δεύτερη σύζυγό του. Η πιο μεγάλη του επιτυχία υπήρξε το *Ανέβασμα στον ουρανό* (1952), ταινία που σκηνοθετήθηκε από τον Μπουνιουέλ και απέσπασε πολλά διεθνή βραβεία. Δυστυχώς ένα κινηματογραφικό φεστιβάλ, αυτό του Σαν Σεμπαστιάν το 1959, απέβη μοιραίο για τον Αλτολαγκίρε και τη σύντροφό του: άφησαν και οι δύο την τελευταία τους πνοή σε αυτοκινητικό δυστύχημα επιστρέφοντας από τη βασικική πόλη προς τη Μαδρίτη, μετά την προβολή της πιο φιλόδοξης ταινίας του με τίτλο «*El cantar de los cantares*».

Διαβάζοντας το βιογραφικό του ποιητή από τη Μάλαγα, δύο πράγματα τραβούν αμέσως την προσοχή: το πολύπλευρο ταλέντο του και οι συνεχείς μετακινήσεις του. Ο Αλτολαγκίρε υπήρξε ποιητής, εκδότης, τυπογράφος, σεναριογράφος, κινηματογραφικός σκηνοθέτης και παραγωγός, αλλά επίσης μεταφραστής (του Σέλεϊ και του Πούσκιν μεταξύ άλλων), θεατρικός συγγραφέας και σκηνοθέτης και κριτικός λογοτεχνίας. Αναφορικά με το δεύτερο χαρακτηριστικό του, ήταν αυτό που οι Ισπανοί θα έλεγαν *culo de mal asiento*, άνθρωπος που αγαπούσε την περιπλάνηση και δεν έβρισκε ησυχία πουθενά, άνθρωπος που έμεινε μέχρι το τέλος της ζωής του «ένας ασυμβίβαστος έφηβος, ένας αφηρημένος άγγελος» (García Martín, 2005).

Όσον αφορά τον ποιητή Αλτολαγκίρε, δεν είναι λίγοι εκείνοι που αναρωτιούνται, μαζί με τον James Valender (2005), τον επίτροπο των εκδόσεων για τα 100 χρόνια από τη γέννησή του, τι έφταιξε και ένας δημιουργός με τόσο έντονη ζωή και σημαντικό έργο όπως ο Αλτολαγκίρε κατέληξε να είναι μία από τις λιγότερο γνωστές προσωπικότητες της γενιάς του. Η απάντηση, βέβαια, σε τέτοιου είδους ερωτήματα, που άπτονται της λογοτεχνικής αισθητικής αλλά και των παραγόντων διαμόρφωσης του λογοτεχνικού κανόνα μιας χώρας, δεν είναι απλή. Ο Αλτολαγκίρε, όπως θα έχουμε την ευκαιρία να διαπιστώσουμε στη συνέχεια, δεν είναι σε καμία περίπτωση ένας ελάσσων ποιητής, είχε όμως την ατυχία να είναι το «στερνοπαίδι» (ο «αιώνιος έφηβος»), όπως τον αποκαλούσε ο Χ.Ρ. Χιμένεθ) μιας ιδιοφυούς ποιητικής γενιάς. Παρά τα εγκωμιαστικά σχόλια των συντρόφων του (ο Σαλίνας, π.χ., τον παρομοίαζε με τον Ρεμπό), ο Αλτολαγκίρε δεν μπόρεσε ποτέ να ξεπεράσει το ρόλο του «χαριτωμένου ζιζάνιου». Δεν τον πήρε, ουσιαστικά, κανείς στα σοβαρά (αντίθετα με τον Αλτολαγκίρε-εκδότη που έχαιρε της απόλυτης εμπιστοσύνης και αναγνώρισης των πάντων) ενώ και ο ίδιος δεν βοήθησε καθόλου τον εαυτό του κάνοντας δηλώσεις του τύπου «η ποίησή μου είναι η μικρή αδελφή της ποίησης του Σαλίνας».

Ο μόνος από τη γενιά του ο οποίος κατάφερε να «δει» την ποίηση του Αλτολαγκίρε δίχως τα παραμορφωτικά γυαλιά των κοινοτοπιών που συνόδευσαν τον δημιουργό της ήταν ο Λουίς Θερνούδα. Τι σημαίνει αυτό; Ότι ο θεωρούμενος ο «αντιπαθη-

τικός» της γενιάς του κατάφερε με την ιδιοφυΐα του να ξεπεράσει τις πατερναλιστικές και εν πολλοίς κοντόφθαλμες προσεγγίσεις στο έργο του «συμπαθητικού μικρού» της ομάδας. Έγραψε, λοιπόν, ο Θερνούδα, το 1956 στο Μεξικό, ένα σύντομο δοκίμιο με τίτλο «Μανουέλ Αλτολαγκίρε» που αποτελεί την πιο ολοκληρωμένη αποτίμηση της προσωπικότητας και του έργου του δημιουργού των *Προσκεκλημένων νησιών*. «Δεν θυμάμαι να έχει αναγνωριστεί η αξία της ποίησης του Αλτολαγκίρε», έλεγε ο Θερνούδα, για να συμπληρώσει, «είναι γεγονός ότι είναι άνισος: δίπλα σε ένα τέλειο ποίημα συναντάμε ένα όχι και τόσο ολοκληρωμένο [...] δίπλα σε συνθέσεις ιδιοφυούς σύλληψης, υπάρχουν άλλες που δείχνουν απειρία. Είναι το χαρακτηριστικότερο παράδειγμα εμπνευσμένου ποιητή, ενός ποιητή που όταν του εξαντλείται η εμπνευσή δεν έχει τίποτα να πει και δεν πρέπει να πει τίποτα».

Ο Αλτολαγκίρε έγραψε όπως έζησε και όπως εργάστηκε: με βάση την παρόρμηση της στιγμής, τα συναισθήματά του, όχι ωθούμενος από κάποιο μεγαλόπνοο ποιητικό όραμα. Δεν είχε καιρό για τέτοια αποκλειστική αφοσίωση. Δεν επένδυσε στο «λειτουργήμα» του ποιητή, όπως έκαναν πολλοί σύγχρονοί του, ήταν ποιητής μόνο όταν του το υπαγόρευε η εσωτερική του ανάγκη. «Η ποίηση», έγραφε το 1958 στον Καμίλο Χοσέ Θέλα, «είναι η κύρια πηγή γνώσης για μένα. Μου μαθαίνει τον κόσμο και μέσα από αυτή μαθαίνω τον ίδιο μου τον εαυτό. Γι' αυτό ο ποιητής δεν έχει ποτέ τίποτα καινούργιο να πει. Η ποίηση αποκαλύπτει αυτά που ήδη ξέρουμε αλλά συνήθως ξεχνάμε». Αυτό ήταν ο Αλτολαγκίρε, «ένας ενστικτώδης ιδεαλιστής που όταν αφήνεται να παρασυρθεί από το ένστικτό του αγγίζει το υπερφυσικό [...] και με ελάχιστες λέξεις ανοίγει μπροστά στα μάτια του αναγνώστη απέραντες εκτάσεις αόρατου κόσμου» (Θερνούδα, 1956). Έγραψε λίγο και δίχως να παρασυρθεί από τα ρεύματα της πρωτοπορίας που άφησαν έντονα τη σφραγίδα τους στα υπόλοιπα μέλη της γενιάς του.

Η Smerdou Altolaigue (2005), εγγονή του ποιητή και ειδικός στο έργο του, αναφερόμενη στον πρόγονό της, τον χαρακτηρίζει «νεορομαντικό, εσωτερικό, μελωδικό βάρδο του έρωτα, της νύχτας, του θανάτου και της μοναξιάς». Ο έρωτας, ο θάνατος και η μοναξιά, μαζί με τον ανθρώπινο πόνο, παρέμειναν μέχρι το τέλος τα αγαπημένα θέματά του. Όσον αφορά τις επιρροές του, αφού ξεπέρασε σχετικά γρήγορα τον Γκόνγκορα και το «φλερτ» του με τον υπερρεαλισμό, αφού κατακάθισε ο «κουρνιαχτός» των πειραματισμών, τότε μπόρεσαν οι μελετητές, με πρώτο πάλι τον Θερνούδα, να εντοπίσουν τις συγγενείες του με τον Γκαρθιλάσο και τον μεγάλο μυστικό ποιητή των τελών του 16ου αιώνα, Άγιο Ιωάννη του Σταυρού: «Όπως συμβαίνει και στα ποιήματα του Αγίου Ιωάννη, συναντά κανείς στους στίχους του Αλτολαγκίρε από τη μια πλευρά τη νύχτα και από την άλλη το φως του έρωτα που τη διαπερνά. Δεν πρόκειται, τηρουμένων των αναλογιών, τόσο για επιρροή όσο για αντιστοιχία» (Θερνούδα, 1956).

Ο Αλτολαγκίρε δεν σημάδεψε ως προσωπικότητα την ποίηση της εποχής του και είναι σχεδόν βέβαιο ότι, εκτός από κάποιες εφήμερες και επетеιακές «ανασύρσεις», το έργο του δεν θα μπει ποτέ στις ιστορίες λογοτεχνίας δίπλα στο έργο των μεγάλων μορφών της ισπανικής ποίησης. Μπορεί να είναι και καλύτερα έτσι. Επιτρέπει στους αναγνώστες του να έρχονται σε επαφή με μια ποίηση αυθεντική και γνήσια δίχως τις παραμορφωτικές επιδράσεις του «μύθου». Ο Θερνούδα (1956) κλείνοντας το άρθρο του για τον Αλτολαγκίρε έγραφε: «Αν τα λογοτεχνικά έργα αντέχουν στην πάροδο του χρόνου, θα τολμούσα να προβλέψω την απόλαυση που θα νιώσουν κάποιοι μελλοντικοί αναγνώστες όταν διαβάσουν αυτό το μοναδικό βιβλίο που λέγεται *Τα προσκεκλημένα νησιά*»· δεν έκανε λάθος, ο Αλτολαγκίρε εξακολουθεί ακόμη και στις μέρες μας να συγκινεί: «Είναι εκπληκτικό το πόσο αντέχουν τα έργα του στο πέρασμα του χρόνου, αυτά τα εύθραυστα ποιήματα που διατηρούν την ίδια χάρη και βαθύτητα στοχασμού με τότε», έγραφε πρόσφατα ο García Martín (2006).

Είναι πραγματικά παρήγορο να ανακαλύπτει κανείς στιγμές εξαιρετικής ευαισθησίας και αληθινής συγκίνησης στα «φιλά γράμματα» των ιστοριών λογοτεχνίας, στις παρυφές του λογοτεχνικού κανόνα.

Βιβλιογραφία

- Altolaguirre Manuel, *Poesías completas (1926-1959)*, Fondo de Cultura Económica, Μεξικό 2005.
- Antolín Enriqueta, «Το τέλος των γενεών», ομιλία στο Instituto Cervantes, 2005, ανέκδοτο κείμενο.
- Barroso Gil Asunción et al., *Introducción a la literatura española a través de los textos*, τ. 4, Istmo, Μαδρίτη 2000.
- Cernuda Luis, «Manuel Altolaguirre», *Novedades*, τχ. 404, Μεξικό 1956.
- García de la Concha Víctor, «Introducción», στην *Antología comentada de la generación del 27*, Colección Austral, Μαδρίτη 2005.
- García López José, *Historia de la literatura española*, Vicens Vives, Βαρκελώνη 1995.
- García Martín José Luis, «Manuel Altolaguirre. Cien años de soledades», www.elpelao.com, πρόσβαση στις 31 Ιανουαρίου 2006.
- Garrote Bernal Gaspar, *Trayectorias poéticas del Veintisiete*, Magisterio Español, Μαδρίτη 1996.
- Mainer José Carlos, *La edad de plata*, Cátedra, Μαδρίτη 1999.
- Mateo Gombarte Eduardo, «La ficción del 27 o Generación del 27 S.A.», *El concepto de generación literaria*, Síntesis, Μαδρίτη 1996.
- Menéndez Peláez Jesús et al., *Historia de la literatura española*, τ. 3, Everest, Λέον 2005.
- Mora Vicente Luis, *Singularidades. ética y poética de la literatura española actual*, Bartleby Editores, Μαδρίτη 2006.
- Pedraza Jiménez Felipe, Rodríguez Cáceres Milagros, *Las épocas de la literatura española*, Ariel, Βαρκελώνη 1997.
- Pedraza Jiménez Felipe, Rodríguez Cáceres Milagros, *Historia esencial de la literatura española e hispanoamericana*, EDAF, Μαδρίτη 2000.

Smerdou Altolaguirre Margarita, "Manuel Altolaguirre", *Antología comentada de la generación del 27*, Colección Austral, Μαδρίτη 2005.

Valender James, "Manuel Altolaguirre", κείμενο δημοσιευμένο στο φυλλάδιο της έκθεσης με τίτλο "Viaje a las islas invitadas", Μάλαγα-Μαδρίτη 2005.

Vázquez Alfonso, "La exposición de Manuel Altolaguirre sigue en FERIA". *La Opinión de Málaga*, 16 de agosto de 2005.

Αλεξίου Βασίλης, «Luis Cernuda: Εννιά ποιήματα», *Ουτοπία*, τχ. 62, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2004.

Καζαντζάκης Νίκος, *Ταξιδεύοντας, Ισπανία*, Εκδόσεις Καζαντζάκη, Αθήνα 2002.

Μανουέλ Αλτολαγκίρε

ΔΕΚΑΟΚΤΩ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Μετάφραση: Κωνσταντίνος Παλαιολόγος

Ακίνητοι άνθρωποι

*Ακίνητοι άνθρωποι
να κοσμούν κήπους πλάι στη θάλασσα,
και λουλούδια περιπατητές,
δέντρα επιχειρηματίες
και φυτά έμποροι
να τρέχουν στους δρόμους
σε μια ρουτίνα συγκεχυμένη·
συρφετός που κατεδίωκε
ένα τεράστιο δέντρο δραπέτη,
κατηγορούμενο και γω δεν ξέρω για τι παράπτωμα
ενάντια στην ιδιοκτησία.*

Από τη συλλογή *Las islas invitadas y otros poemas* (1926)

Στην όχθη

Στην όχθη της λίμνης
που περιβάλλουν τα βουνά
παίζουμε μπιλιάρδο με τις φωνές μας.

Από τη συλλογή *Las islas invitadas y otros poemas* (1926)

Η ηχώ

Η ηχώ της σειρήνας του πλοίου
θα έπρεπε να είχε καπνό.

Από τη συλλογή *Las islas invitadas y otros poemas* (1926)

Εκείνος ο τοίχος

Εκείνος ο τοίχος που δεν αντηχούσε τη φωνή σου
ήταν σπογγώδης και τσιγκούνης
σαν στυπόχαρτο.

Από τη συλλογή *Las islas invitadas y otros poemas* (1926)

Ο θάνατός του

Τι χτύπος και εκείνος του ρόπτρου
πάνω στον κρύο έβενο της νύχτας!
Κατρακύλησαν τα εύθραυστα αστέρια.

Όλοι οι φυλακισμένοι αισθανθήκαμε
το τράβηγμα του σύρτη.
Για ποιον; Για πού;

Ο ήλιος η διπλωμένη του σελίδα
μπήκε λοξά από τη χαραμάδα,
φωτίζοντας τη σκόνη.

Τράβηξε την κουρτίνα του ο εκλεκτός,
και διείσδυσε στο ηχητικό περιβάλλον
του Τρίγωνου και του αφρού.

Μας άφησε τη φουσαλίδα της απουσίας του
και τη συνομιλία των εγκωμίων του.

Από τη συλλογή *Las islas invitadas y otros poemas* (1926)

Οι λέξεις σου

Στηριγμένη στον ώμο μου
είσαι το δεξιό μου φτερό.
Σαν να ξεδίπλωνες
τις απαλές σου μαύρες φτερούγες,
οι λέξεις σου σε έναν ουρανό
κατάλευκο με ανυψώνουν.

Έξαρση. Σιωπή.
Καθισμένος στο τραπέζι,
ματώνει η πλάτη μου,
πονάει η απουσία σου.

Από τη συλλογή *Poesía* (1930-1931)

Η ποίηση

Τόσο καθάρια που είναι άορατη,
μέσα στον εαυτό της κρύβεται,
όπως ο αέρας ή το νερό,
διάφανη και μυστική·
έρημη όχι, αυλακωμένη
από πουλιά και ψάρια,
λαβωμένη από τα δέντρα.

Από τη συλλογή *Poesía* (1930-1931)

Δίχως εκείνη

Η μοναξιά μου απούσα.
Τι μοναξιά, δίχως μοναξιά!
Να νιώθω μόνος δίπλα
σε τόση συντροφιά,
μόνος, δίχως μοναξιά.

Να αισθάνομαι χαμένος,
αθεράπευτα μόνος, διαλυμένος
στο πλήθος.

Τι σκονισμένα ερείπια
η συντροφιά των πάντων!

Τι κτίριο ήρεμο,
πυκνό, βαθύ,
η απούσα μοναξιά μου!

Από τη συλλογή *Poesía* (1930-1931)

Τώρα

Τώρα ξέρω πως είσαι εσύ.
 Τώρα, όταν δεν σε νιώθω,
 όταν οι αισθήσεις μου δεν σε περιορίζουν.
 Τώρα είναι που σε έχω.

Από τη συλλογή *Poesía* (1930-1931)

Το σύννεφο

Δεν κουνιέται ούτε ένας μυς
 στη ξέφρενη φυγή σου, ήρεμο σύννεφο·
 δεν είσαι πλέον σαν το υγρό
 σώμα που πηδούσε
 στη γη, όταν ζούσες,
 δεν είσαι ούτε κύμα ούτε ποταμός,
 είσαι μια ψυχή ή ένας άγγελος
 που, παρά τη λευκότητά του,
 είναι καταδικασμένος
 να κάνει το χιτώνα του
 βροχή, χιόνι ή θρήνο.

Από τη συλλογή *Nuevos poemas de las islas invitadas* (1936)

Δεν έφτασα εγκαίρως

Ο αδελφός μου Λουίς
 με φιλούσε διστακτικός
 στις αποβάθρες των σταθμών.
 Με περίμενε πάντα
 ή με συνόδευε για να με κατευοδώσει.

Και τώρα,
 όταν μου έφυγε και γω δεν ξέρω για πού,
 δεν έφτασα εγκαίρως,
 δεν υπήρχε κανείς.
 Ούτε καν η πιο απόμακρη ηχώ,
 ούτε καν μια σκιά,
 ούτε η αντανάκλασή μου στα άσπρα σύννεφα.

Αυτός ο ουρανός είναι υπερβολικά μεγάλος.
 Πού να βρίσκονται τα παιδιά του αδελφού μου;
 Γιατί δεν είναι εδώ;
 Εγώ θα πήγαινα μαζί τους
 ανάμεσα σε πράγματα αληθινά.
 Ίσως να μπορούσαν να μου δώσουν το πορτρέτο του.
 Δεν θέλω να είναι σε ένα υπνοδωμάτιο,
 μαυροφορεμένα.
 Θα είναι καλύτερα να τρέχουν δίπλα στο ποτάμι,
 να τρέχουν ανάμεσα σε λουλούδια δίχως να τα κοιτούν,
 να μην κοντοστέκονται ποτέ
 όπως στέκομαι εγώ ακίνητος
 στο χείλος της θάλασσας και του θανάτου.

Από τη συλλογή *Nube temporal* (1939)

Σκοτεινός έρωτας

Αν για σένα ήμουν σκιά
 όταν κάλυψα το κορμί σου,
 αν όταν σε φιλούσα
 τα μάτια μου ήταν τυφλά,
 ας εξακολουθήσουμε να είμαστε νύχτα,
 σαν τη νύχτα απέραντοι,
 με το σκοτεινό μας έρωτα,
 δίχως όρια, αιώνιο...

γιατί στο φως της μέρας
ο έρωτάς μας είναι μικρός.

Από τη συλλογή *Más poemas de las islas invitadas* (1944)

Για να φτάσω το φως

Λένε πως είμαι ένας άγγελος
και, σκαλί σκαλί,
για να φτάσω μέχρι το φως
πρέπει να χρησιμοποιήσω τα πόδια μου.

Κουρασμένος από το ανέβασμα, μερικές φορές κατρακυλώ
(ίσως να φτάνει οι πτυχώσεις του μανδύα μου),
αλλά ένας άγγελος που κατρακυλά δεν είναι άγγελος
αν δεν έχει την τιμή να φτάσει στον πάτο της αβύσσου.

Και αυτό που εγώ συνάντησα στη μεγαλύτερη πτώση μου
ήταν μαλακό, λαμπερό·
θυμάμαι το άρωμά του,
τη νοσηρή του τέρψη.

Ξύπνησα και θέλω τώρα
να βρω τη σκάλα,
για να ανέβω δίχως φτερά
σιγά σιγά στο θάνατό μου.

Από τη συλλογή *Nuevos poemas* (1946)

Έχω ήδη χάσει

Έχω ήδη χάσει τη μορφή μου
γδύθηκε πλέον το αίμα μου,

είμαι σχεδόν μια ψυχή, μοιάζουν
οι φλέβες μου με κόκκινα κλαδιά.

Τα διψασμένα πόδια μου δεν μπορούν,
δεν πρέπει να σε αναζητήσουν,
θέλουν να πιουν από τη γη
νερό της λησμονιάς πολύ,
ώστε οι καρδιές μου
να σκορπιστούν το φθινόπωρο,
όταν το αεράκι θα τις μετακινεί
και ο τυφώνας θα τις παρασέρνει.

Φύλλα πεσμένα των δέντρων
που θα πάνε μακριά για να σε συναντήσουν.

Από τη συλλογή *Nuevos poemas* (1946)

Οι σκιές

Δεν αλλάζουν σκιά οι δάφνες.
Γυμνωμένες από τον ήλιο, αφήνουν κατάχαμα
να κοιμηθούν τους λεπτούς μανδύες τους
και δίχως να βγάλουν τα πόδια από αυτή τη φορεσιά
τη φορούν ξανά κάθε βράδυ.

Πάνω στο λαμπερό χορτάρι απλωμένα
αυτά τα νησιά από σκιά περιμένουν απλώς,
για να σηκωθούν και να καλύψουν κορμούς και κλαδιά,
να κρυφτεί ο ήλιος πίσω από τον ορίζοντα
ή να έρθουν τα σύννεφα, ορθώνοντας
το αόρατο πέπλο μέχρι τις κορυφές.

Από τη συλλογή *Fin de un amor* (1949)

Πάνω από τη θάλασσα

Δεν είμαι σε θέση να ξέρω πόσες ώρες
βρίσκομαι μακριά σου.

Ένας επίμονος ήλιος εμποδίζει
το χρόνο να κυλήσει. Δεν έρχεται
ποτέ η νύχτα. Εγώ πετώ
κάτω από ένα φως που είναι ο θάνατος,
φως που γυροφέρει τον κόσμο σου,
φως που αν εγώ δεν έτρεχα
τόσο όσο τρέχει το άστρο,
θα ήταν για μένα η αυγή.

Ευτυχισμένη εσύ, που δεν έχεις
φως παντοτινό, εσύ που απολαμβάνεις
βαθιά τη νύχτα και τη μέρα.

Δεν ξέρεις τι σημαίνει να χάνεσαι
φωτισμένος και ξάγρυπνος
στο διάστημα, ανάμεσα στα σύννεφα,
δίχως να είσαι άγγελος, δίχως να είσαι άγγελος.

Από τη συλλογή *Poemas en América* (1955)

Πεταλούδα

Στη φωτιά ή στο ρόδο
χάνεις τη ζωή σου.
Αναζητάς το φως
και γίνεσαι στάχτη.
Ψάχνεις αρώματα
και σε πληγώνει το αγάθι.

Άνοιξε τα φτερά σου
γιατί θέλω να διαβάσω τις πληγές σου.

Από τη συλλογή *Últimos poemas* (1955-1959)

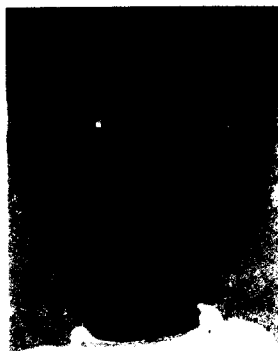
Είδωλο από καπνό

Πάνω από την κούνια του νεογέννητου
κάποιος έβαλε τη μικρούλα φωτογραφία
μιας πυρηνικής έκρηξης:
ένα είδωλο από καπνό, τόσο μικρό
όσο η οργή των ισχυρών,
όσο η μυωπία των ερωτευμένων.

Έγχειρα πάνω από την κούνια
και κοίταξα βαθιά στα μάτια του.

Από μια πόλη,
μακρινή κάποτε,
μας ερχόταν η μουσική
που συντρόφευε τον ύπνο και την ξαγρύπνια του.

Από τη συλλογή *Últimos poemas* (1955-1959)

Α. Ρόρρος, Λουόμενες, 1965